

Óh áld és szenteld meg azért jó Atyánk ünneplésünket, hogy az legyen a benned való erős hitnek, az élet nehéz harcára felkészült elszánt akaratnak, a tudományok után való határtalan szomjú-ságnak, a szépért és jóért való lángoló lelkesedésnek, a vallásért, egyházért és iskoláért való áldozatkészségnek buzgó forrása. Ha útunk szúrós töviséken keresztül vezet; ha lekicsinylés, félreértés és méltatlansággal találkozunk; ha azok sem értenének meg, akikért áldozzuk lelkünk kincseit; ha meggyanúsítanak legtisztább szándékainkat és törekvéseinket; ha vértanúságra ítélnének a rövid látású emberek: akkor is találjunk megnyugvást lelkünk tiszta öntudatában s abban a te örök, szent ígéretedben, „hogy akik sokakat az igazságra vezetnek, azok fénylenek, mint a nap, az egeknek országában“. Legyünk egyek közös lelki javaink megbecsülésében, fogjunk testvéri kezet közös kulturánk fejlesztésére s egyesüljünk közös elődeink iránt érzett hála és kegyelet érzésében. Párosuljon bennünk a tudással hit, az értelmi erővel szívjótság, a nagyratöréssel alázatosság, az erős akarattal benned való megnyugvás s a hősi bátorsággal szerénység. Légy velünk ünnepszentelésünkben s vezessen szent lelked további küzdelmeinkben is, hogy mostani elhatározásaink szépítsék és gazdagítsák egész életünket. Ha nem is lehetünk mindnyájan Mesterek és vezérek, de legyünk hűséges tanítványok s bátor közkatonák. A Jézus nevében kérünk hallgass meg.

Amen.

Dr. Ferenczy Géza egyházi főgondnok, szenátor megnyitó beszéde.

Egyház Képviselő Tanácsunk a *mult* iránti kötelesség teljesítésnek; a *jelenben* élők iránti hivatásnak, a *jövőben* munkálókkal szemben előrelátó feladatának találta, hogy nagy Brassaink halálának 30 éves évfordulója alkalmából emlékünnepélyt rendezzen.

Midőn E. K. Tanácsunk teljesíti e feladatot, tudatában van annak, hogy a bizonytalan, sivár *ma* és az aggodalomterhes *holnap* nem kedveznek az ünnepély rendezésének, tudatában van annak is, hogy Brassaink — életében — nemcsak kitért, de egyenesen tiltakozott is minden ünnepeltetése ellen.

Ha mindezek dacára is ünnepséget rendezünk s ha ezen mégis nagy Brassaink áldott emlékét ünnepeljük, tesszük ezt azért, mert nehéz helyzetünkben, verejtékes küzdelmeink és súlyos meg-

próbáltatásunk idején a nagy Brassai kiváló egyéniségét, igazság-
érzetét, kitartó, elszánt munkálkodását, nem lankadó kitartását, a
sikerben való erős bizalmát s különösen a hitünk, egyházunk és
vallásunk iránti rajongó szeretetét és Istenben való tántoríthatatlan
bizalmát, hitét kell, hogy a ma küzdő hiveink és embertársaink s
a jövőben küzdelemre hivatott ifjaink és utódaink elébe példány-
képpül állítsuk.

Megbocsátja — hisszük — ünnepélyrendezésünket Brassaink
halhatatlan szelleme is, mert tényünk nem az ő tiszteletben tartott
akaratával való szembehelyezkedés, hanem hivatásteljesítés, a mai
küzdelem erejének fokozása, acélozása, a jövőbeni biztonság
megalapozása, fennmaradásunknak, fejlődésünknek biztosítása kí-
ván lenni.

Nem az én feladatom Brassai nagy egyéniségét, életét, küz-
delmeit, tudásának gyümölcsseit, munkáinak örökéletű eredményeit
plasztikus vonásokkal, vagy a részleteket is kidomborító ecsete-
léssel a mélyen tisztelt ünneplő közönség elé állítani, tették és
teszik azt hivatottabbak élő szóval, írásban, könyvekben s tenni
fogja jeles felügyelő-gondnokunk emlékbeszédében is ünnepségünk
során.

De igenis, feladatomnak érzem rámutatni arra, hogy Bras-
sainknak élete, életének története megtanított arra, hogy az igazi
képesség elébe hasztalan tornyosulnak a nehézségek, hogy hiába
gördíttetnek, hordatnak össze hegygé növelt akadályok, az átgázol-
rajtuk s a biblia szavai szerint: kitör és eget kér s nyer. Megta-
nított arra, hogy az erkölcs, az igazság diadaláért önzetlen áldo-
zatkészséggel, lankadatlan fáradozással, szüntelenül munkálnunk
kell, mert úgy az igazság, mint annak diadala idegölő töprengé-
sekkel, fáradságos küzdelmekkel, gyöngyöző verejtékkel táplálkozik,
ezektől fejlődik és nő nagygyá. Megtanított arra, hogy a hit és a
tudomány egymással nem ellentétesek, hanem egymást támogató,
egymás fejlődését munkáló és diadalát előmozdító erények s hogy
a hit nélküli tudomány, vagy a tudás nélküli hit egyformán fél-
szeg növényei, erőtlen támaszai a közművelődésnek, az emberi-
ségnek.

Megtanított arra, hogy unitárius vallásunk, — az egy Istenünkbe
helyezett tántoríthatatlan hitünk — a legteljesebb összhangban van
a tudományos kutatások ma ismert eredményével s így nemcsak
kiválóan alkalmas arra, hogy minket nyugodt öntudattal, szent

meggyőződéssel töltsön el, hanem kiválóan érdemes arra is, hogy érette: hitünkért, vallásunkért, egyházi intézményünkért minden lélek az áldozatkészség legszélsőbb határáig elmenjen, hogy az áldozatkészség legszebb virágait annak ormára, tornyára, úrasztalára tűzze.

Feladatomban érzem hangsúlyozni azt, hogy a hit, az erkölcs munkamezején nincs helye törtetésnek, önzésnek, vagy uralkodni vágyásnak, hanem legnemesebb feladat-teljesítés: a reánk váró zajtalan, önzetlen, szakadatlan munka teljesítése s így kötelességünk azt úgy tenni, miként a nagy Brassai tette.

Feladatomban kidomborítani, hogy a szó és tett ugyanazon törzsnek megnyilatkozásai, együtt alkotják az egyént; őszinte szó, erős akarat, és megfontolt komoly cselekmény együtt tükrözik vissza a jellemet. Nagy Brassaink szavaiból, hosszú életében következetesen végrehajtott cselekményeiből egy egész ember bontakozik ki előttünk, ki a szó legnemesebb értelmében méltó és hívatott arra, hogy példányképünk, útmutatónk legyen és maradjon az idő végéig.

Ne csüggedjünk tehát, ha nehéz küzdelmek keresztjét hordozzuk is s ha súlyos csapások sűrűjében kell is az igaz útát kutatnunk ma, mert Brassai meggyőződéssé erősítette bennünk az érzetet, hogy valahányszor valami különös jó éri az embert, mindannyiszor valami rosszat is kell várnia lakolásul; s megfordítva, minden rossznak nyomkövetője a jó, megjutalmazásul.

Ha tehát verejtékes, küzdelmes is a ma, ha borult, gondterhes is a holnap, ne csüggedjünk, de kövessük Brassaink erős hitét, Isten segédelmében tántoríthatatlan bizalmát, ki nem hagyja el és megjutalmazza a benne bizakodókat.

Előre tehát a küzdelemben, kövessük híven nagy Brassainknak útmutatását, példaadását. Áldozunk emlékének s hálánk szérény jeléül rendezzük emlék-ünnepélyét.

E. K. Tanácsunk nevében is mély tisztelettel és meleg szeretettel üdvözlöm a Róm. Kath. Státus, az Erdélyi Református Egyházkerület, a helybeli református és ágostai evang. egyházközségek, a romániai kegyestanítórend, a református theol. fakultás, a helybeli Román Állami Tudomány-Egyetem, a Magyar Tudományos Akadémia, a Kir. Magyar Természettudományi Társulat, az Erdélyi Múzeum Egylet, az Erdélyi Irodalmi Társaság, az Emke, az Országos Magyar Dalosszövetség, a Magyar Zenekonzervatórium, a róm. katolikus és református fiú és leány főgimnáziumok, az Erdélyi

Kárpát Egyesület képviselőit, kik Brassai emlékének felújítását s életének példányképül állítását maguk is hivatásuknak találták s emlékünnepegyünk fényét és értékét megjelenésükkel emelték. Kisérje Istennek áldása nemes törekvésünket.

Ünnepélyünket megnyitom.

Brassai emlékezete.

Mondotta *Dr. Gál Kelemen* tb. igazgató, az U. I. T. alelnöke.

Az erdélyi magyar lélek a nemzeti lét, vagy nemlét bús gondolatán borong. Nemzeti próféták, nagy tanítók után sóhajtozunk, kik nemzeti létünk sötét éjjelében világot gyűjtsanak s utat mutat-sanak, kik szent hevületükkel erőtlenségünket megerősítsék, vergődő lelkünket felemeljék s történelmi hivatásunk felé útba indítsanak.

Szenteljünk hát ünnepet, annak a nagy tanítónak, akinek egész élete egy nagy példaadás s tanuljuk meg tőle, hogy kell szolgálni önzetlenül és fáradhatatlanul nemzetünk ügyét.

Meghatott lélekkel és aggodalommal állok e helyre, hogy felidézsem emlékezetét annak, kinek áldott neve e szent hajlék falai közé összegyűjtött. Meghatott lélekkel az ő emberi nagysága és félelemmel az előttem álló feladat nehézsége előtt. „Brassai bácsi“ neve fogalom volt a XIX. század magyar kulturtörténetében. Élete az ezeresztendő magyarországi legragyogóbb századát ölelte át s szelleme bejárta a szellemi élet egész tágas birodalmát. Fensőséges biztonsággal mozgott az emberi tudás egész területén. Nincs a XIX. század magyar szellemi történetében olyan mozzanat, mely ne találna munkásai között; nincsen olyan szellemi áramlat, melyben az ő felvilágosító, tévedéseket oszlató, irányt és célt tűző szavát ne hallanók. Szellemi arcképének megfestéséhez az adatokat, a színeket olyan különböző területekről kell összeszednünk, hogy elfárad a lélek s hiányzik átfogó pillantása, mellyel alakja összehangzó egységét megeremthetné.

Már külső alakja is rendkívüli; szellemi nagysága körül meglegendák szövődnek. Az emberi magasságot jóval meghaladó alakja, vállaira leomló hosszú haja, mely dúis szakállával erdőt alkot, magas homloka és mélyen ülő kicsi szemei az alakját szeretettel rajzoló meghitt barátjának, Conchának a százesztendősi jövőmondót juttatja eszébe. — Nekem, ha rá gondolok, mindég Sokrates, a Silenos-arcú bölcs jut eszembe, amint Athenae piacán elhanyagolt